

Pamětní mince a bankovka vydané v roce 2022

Šárka Vicherová

Abstract: Commemorative Coins and Banknote Issued in 2022

The Czech National Bank issued a total of eight commemorative issues bearing the year 2022: three 200 CZK commemorative silver coins, one 500 CZK commemorative silver coin, two 5.000 CZK gold coins, one 10.000 CZK commemorative silver coin, and one 100 CZK commemorative banknote.

Keywords: Czech National Bank; commemorative coins; gold coins; commemorative banknote; 2022

Česká národní banka vydala s ročníkem ražby 2022 celkem sedm pamětních mincí a jednu pamětní bankovku. Tři motivy pamětních stříbrných dvousetkorun byly emitovány ke 150. výročí narození Jože Plečnika, k 200. výročí narození Gregora Johanna Mendela a ke 100. výročí narození Dany a Emila Zátopkových. Dále byla vydána pamětní stříbrná pětisetkoruna se smaltováním Motocykl Jawa 250. V rámci cyklu Městské památkové rezervace byly vydány dvě zlaté pětitisícikoruny věnované městům Mikulov a Litoměřice. Již v listopadu 2021 byla emitována mimořádná stříbrná desetitisícikoruna nesoucí letopočet 2022 ke 100. výročí založení Velké Prahy. V roce 2022 byla rovněž vydána pamětní bankovka v nominální hodnotě 100 Kč s motivem budování československé měny a portrétem Karla Engliše.

Pamětní stříbrná mince ke 150. výročí narození Jože Plečnika

Nominál: 200 Kč

Autor: Vojtěch Dostál, DiS.

Datum emise: 26. ledna 2022

Limitovaný náklad: 5900 ks běžné kvality; 11200 ks špičkové kvality

Av.: kompozice fragmentů z realizovaných Plečnikových návrhů (fasáda kostela Nejsvětějšího srdce Páně na náměstí Jiřího z Poděbrad v Praze, v horní části mincovního pole zakončení sloupu na Moravské baště v zahradě Na Valech Pražského hradu); ČESKÁ - REPUBLIKA - 200 KČ.

Rv.: portrét Jože Plečnika mírně zleva; JOŽE - PLEČNIK -1872 - 2022.

Ag 925/1000; 13 g; 31 mm

Obr. 1. Pamětní stříbrná mince ke 150. výročí narození Jože Plečnika (sbírka České národní banky 1:1; foto archiv České národní banky).

Jože (Josip, Josef) Plečnik (23. 1. 1872 – 7. 1. 1957), narozen ve slovinské Lublani, patří k nejvýznamnějším světovým architektům konce 19. a 1. poloviny 20. století. Studoval na průmyslové škole ve Štýrském Hradci a poté na proslulé Akademii výtvarných umění ve Vídni, kde byl žákem prof. Otto Wagnera. V roce 1910 byla v Praze zřízena speciální škola architektury při Akademii výtvarných umění. Jeho přítel Jan Kotěra, který do té doby působil na pražské Uměleckoprůmyslové škole, přešel na nové učiliště a svůj post nabídl právě Plečnikovi. Slovinec poté přišel do Prahy, kde pedagogicky působil až do počátku 20. let. V roce 1919 proběhla neúspěšná soutěž na úpravy Jižních zahrad Pražského hradu, který se stal po založení Československé republiky sídlem prezidenta Tomáše Garrigue Masaryka. Na doporučení spolku Mánes byl projektem zahrad pověřen Plečnik. V roce 1920 byl jmenován hradním architektem a zabýval se pak úpravami I., III. a IV. nádvoří a zahrady Na Baště. Navrhl rovněž Masarykovu vyhlídku s vinicí na hraně horního Jeleního příkopu. V interiérech Nového královského paláce provedl úpravy bytu prezidenta a vytvořil monumentální Sloupovou síň v sousedství Matyášovy brány. V polovině 30. let Plečnik na post hradního architekta rezignoval. Jože Plečnik pracoval pro Hrad bez nároku na honorář. Miloval Prahu, nesmírně si vážil prezidenta Masaryka a měl velkou pokoru před dílem mnoha generací umělců, kteří budovali Pražský hrad. V roce 2017 byl Plečnikovi in memoriam udělen Řád Tomáše Garrigue Masaryka.

Česká národní banka vypsala v lednu 2021 ceny za předložení uměleckého návrhu pamětní mince s uzávěrkou 5. března 2021. Soutěže se zúčastnilo 18 výtvarníků, kteří předložili celkem 22 sádrových modelů a jeden kresebný návrh. Vyhodnocení uskutečnila Komise pro posuzování návrhů na české peníze 20. dubna 2021. Oborným poradcem byl doc. Ing. arch. Zdeněk Lukeš, specialista z odboru památkové péče Kanceláře prezidenta republiky. Před zahájením hodnocení komise vyřadila jeden návrh z důvodu nedodržení předepsaných podmínek, návrh byl odevzdán pouze v grafické podobě. V prvním kole bylo vyřazeno osm návrhů, které se vyznačovaly výtvarnými či technickými nedostatky. Ve druhém kole bylo oceněno sedm návrhů základní odměnou a dva návrhy zvýšenou odměnou. Do třetího kola postoupilo pět návrhů. První cenu a doporučení k realizaci získal návrh Vojtěcha Dostála, DiS., za dokonalý portrét Jože Plečnika a za kompozici fragmentů z jeho

realizovaných návrhů. Druhou cenu komise udělila návrhu Asamata Baltaeva, DiS., za velmi nápadité ztvárnění řezopohledu na kostel Nejsvětějšího srdce Páně na náměstí Jiřího z Poděbrad v Praze a kvalitní portrét. Třetí cenu obdržel návrh Mgr. Marie Šeborové za zakomponování vynikajícího Plečnikova portrétu do fasády kostela. Další návrh Vojtěcha Dostála, DiS., a návrh Luboše Charváta získaly ve třetím kole mimořádnou odměnu. Bankovní rada České národní banky na svém jednání 20. května 2021 potvrdila rozhodnutí komise a schválila realizaci mince podle návrhu Vojtěcha Dostála, DiS. (obr. 1).

Pamětní stříbrná mince k 200. výročí narození Gregora Johanna Mendela

Nominál: 200 Kč

Autor: ak. soch. Zbyněk Fojtů

Datum emise: 20. července 2022

Limitovaný náklad: 6700 ks běžné kvality; 12800 ks špičkové kvality

Av.: kombinace křížení genů z Mendelova díla překrytá v levé části mincovního pole kompozicí neúplného šestiúhelníku, uvnitř kompozice označení nominální hodnoty 200 Kč, genetická tabulka a čtyři hrachové lusky; ČESKÁ REPUBLIKA.

Rv.: kombinace křížení genů z Mendelova díla překrytá v pravé části mincovního pole kompozicí neúplného šestiúhelníku, uvnitř portrét Gregora Johanna Mendela z pravého profilu, nad a pod portrétem 1822 / 2022; GREGOR JOHANN MENDEL. Ag 925/1000; 13 g; 31 mm

Obr. 2. Pamětní stříbrná mince k 200. výročí narození Gregora Johanna Mendela (sbírka České národní banky 1:1; foto archiv České národní banky).

Johann Mendel (20. 7. 1822 – 6. 1. 1884) se narodil v Hynčicích na severu Moravy v německy mluvící rodině. Rodiče byli zemědělci a Johann pomáhal otci jak v ovocném sadu, kde pěstoval nové odrůdy ovocných stromů, tak se včelami. Už od dětství byl velmi nadaný, ve 12 letech přešel na gymnázium v Opavě. V roce 1840 nastoupil ke studiu Filosofického ústavu v Olomouci. V roce 1843 Johann Mendel vstoupil do augustiniánského řádu v klášteře na Starém Brně a přijal řeholní jméno Gregor (Řehoř), které se dle tradice udává před jménem křestním. Vstup do kláštera pro Mendela znamenal nové možnosti vzdělávání a vědeckého bádání. Díky tehdejšímu opatu Nappovi se dostal na studia do Vídně, která byla klíčová pro pozdější

pokusy s hrachem setým a dalšími rostlinami. V roce 1865 odpřednášel výsledky svých pokusů, ohlas na jeho práci byl však minimální. Uznání se Mendel dočkal až v roce 1900, kdy byly jeho objevy potvrzeny a byl nazván „otcem genetiky“. Jeho slavný manuskript dodnes obdivují vědci z celého světa. Gregor Johann Mendel je pohřben v augustiniánské hrobce na Ústředním hřbitově v Brně.

Česká národní banka vypsalala v květnu 2021 ceny za předložení uměleckého návrhu pamětní mince s uzávěrkou 18. června 2021. Soutěže se zúčastnilo 12 výtvarníků, kteří předložili celkem 18 sádrových modelů. Vyhodnocení se uskutečnilo 30. června 2021. Odbornou poradkyní byla Mgr. Blanka Křížová, ředitelka Mendelova muzea v Brně. V prvním kole bylo vyřazeno šest návrhů, které se vyznačovaly výtvarnými či technickými nedostatky. Ve druhém kole bylo oceněno pět návrhů základní odměnou a dva návrhy zvýšenou odměnou. Do třetího kola postoupilo pět návrhů. První cenu a doporučení k realizaci získal návrh ak. soch. Zbyňka Fojtů za velmi nápaditou šestiúhelníkovou kompozici znázorňující včelí plástev, která je doplněna 3. Mendelovým zákonem nezávislého výběru, a za výborný Mendelův portrét z profilu. Druhou cenu komise udělila návrhu ak. soch. Zbyňka Fojtů za ztvárnění tabulky genetického kódu a rostliny hrachu setého a výborný portrét z profilu. Třetí cenu obdržela kombinace dvou návrhů od Asamata Baltaeva, DiS., za velmi dobrý portrét a zakomponování zkratky KČ do 2. Mendelova zákona segregace. Společný návrh Asamata Baltaeva, DiS., a Jiřího Hanuše, DiS., a návrh ak. soch. Michala Vitanovského získaly ve třetím kole mimořádnou odměnu. Bankovní rada České národní banky na svém jednání 12. srpna 2021 potvrdila rozhodnutí komise a schválila realizaci mince podle návrhu ak. soch. Zbyňka Fojtů (obr. 2).

Pamětní stříbrná mince ke 100. výročí narození Dany a Emila Zátupkových

Nominál: 200 Kč

Autor: Vojtěch Dostál, DiS.

Datum emise: 14. září 2022

Limitovaný náklad: 8300 ks běžné kvality; 15400 ks špičkové kvality

Av.: kompozice běžeckých drah, oštěpů a státní vlajky, pod vlajkou označení nominální hodnoty 200 Kč; ČESKÁ REPUBLIKA.

Rv.: portrét Dany a Emila Zátupkových; DANA A EMIL - ZÁTUPKOVI - 1922–2022.

Ag 925/1000; 13 g; 31 mm

Obr. 3. Pamětní stříbrná mince ke 100. výročí narození Dany a Emila Zátupkových (sbírka České národní banky 1:1; foto archiv České národní banky).

Emil Zátopek (19. 9. 1922 – 21. 11. 2000) se narodil v severomoravské Kopřivnici. Počátek 40. let minulého století byl ve znamení války a lidé se snažili toto období útlaku přetrpět. Platilo to i pro Zátopka, který po náročném pracovním dni ve fabrice okamžitě běžel trénovat. Zátopkův první a jediný trenér Jan Haluza nadějnému závodníkovi ukázal, jak má vypadat opravdový atletický trénink. Emil při běhu neustále posouval limity svého těla. Odpoutával myšlenky od bolesti a únavy, aby byl stále lepším vytrvalcem. Na olympijských hrách v Londýně v roce 1948 vyhrál závod na deset kilometrů a bral stříbro v běhu na pět kilometrů. Ikonické se pak staly olympijské hry v Helsinkách o čtyři roky později, kde vyhrál jak závod na pět kilometrů, tak i na deset kilometrů a maraton, který tehdy běžel dokonce poprvé v životě. Stal se tak nesmrtelnou sportovní legendou.

Dana Zátopková (19. 9. 1922 – 13. 3. 2020), rozená Ingrová, se narodila ve slezském Fryštátu (nyní městská část Karviné). Celé dětství a dospívání prožila na Slovácku v Uherském Hradišti. Na gymnáziu měla štěstí na výborné tělocvikáře, získala dobrou všeobecnou průpravu. Hrála závodně volejbal a cvičila rytmiku. Během války bylo gymnázium zavřeno a Dana začala hrát házenou za Slováckou Slavii Uherské Hradiště. Při studiu tělesné výchovy a angličtiny v Brně vyzkoušela hod oštěpem a během měsíce vyhrála mistrovství republiky v hodu oštěpem. V roce 1949 také vyhrála s házenkářkami mistrovství republiky, ale pak už s kolektivními sporty skončila a soustředila se na oštěp. Během závodů ve Zlíně se seznámila s Emilem Zátopkem. První olympiáda, které se zúčastnila, byla roku 1948 v Londýně. Emil zde získal zlatou medaili v běhu na deset kilometrů a stříbrnou na pět kilometrů. Dana skončila sedmá, což nebylo na začátečnici špatné vzhledem k tomu, že se účastnili sportovci z celého světa. Nakonec získala olympijské zlato ve Finsku. Následně vyhrála mistrovství Evropy v Bernu a pak ještě ve Stockholmu. Posledním závodem její sportovní kariéry byla olympiáda v Římě, kde získala stříbrnou medaili.

Česká národní banka vypsala v červenci 2021 ceny za předložení uměleckého návrhu pamětní mince s uzávěrkou 20. srpna 2021. Soutěže se zúčastnilo 11 výtvarníků, kteří předložili celkem 17 sádrových modelů. Vyhodnocení se uskutečnilo 1. září 2021. Odbornou poradkyní byla Alžběta Klímová z České olympijské nadace. Návrhy byly hodnoceny tradičním tříkolovým způsobem. V prvním kole bylo vyřazeno sedm návrhů, ve druhém kole bylo oceněno pět návrhů základní odměnou a dva návrhy zvýšenou odměnou. Do třetího kola postoupily tři návrhy, které komise označila za tematicky i výtvarně nejzdařilejší. První cenu a doporučení k realizaci získal návrh Vojtěcha Dostála, DiS., za velmi zajímavou kompozici atletických motivů a státní vlajky na líci a vynikající portréty Dany a Emila Zátopkových v pohybu na rubu. Druhou cenu obdržel návrh Asamata Baltaeva, DiS., za velmi pěkné ztvárnění obou postav v pohybu, kvalitní portréty a za propojení obou stran návrhu zakomponováním písmene Z. Třetí cenu udělila komise Mgr. Petru Horákovi za postavy v pohybu na líci a vtipnou karikaturu obou ikonických sportovců na rubu. Bankovní rada České národní banky na svém jednání 27. října 2021 potvrdila rozhodnutí komise a schválila realizaci mince podle návrhu Vojtěcha Dostála, DiS. (obr. 3).

Pamětní stříbrná mince se smaltováním Motocykl Jawa 250

Nominál: 500 Kč

Autor: Petra Brodská, DiS.

Datum emise: 15. června 2022

Limitovaný náklad: 9877 ks běžné kvality; 20123 ks špičkové kvality

Av.: tři pohledy na části motocyklu Jawa 250 a označení nominální hodnoty 500 Kč; ČESKÁ - REPUBLIKA.

Rv.: motocykl Jawa 250 zvýrazněný použitím červeného a černého syntetického smaltu, pod motocyklem podlaha tvořená částečným motivem ze znaku svého výrobce, v pozadí dva fragmenty z technických výkresů motocyklu; JAWA 250 - 2022. Ag 925/1000; 25 g; 40 mm

Obr. 4. Pamětní stříbrná mince se smaltováním Motocykl Jawa 250 (sbírka České národní banky 1:1; foto archiv České národní banky).

V letech 1954–1962 byl sériově vyráběn legendární motocykl Jawa 250 typ 353, lidově zvaný „Kývačka“. Tento převratný model byl vyvinutý firmou Jawa v Týnci nad Sázavou (v té době Závody 9. května, národní podnik Praha), která ho vyvážela do více než 120 zemí světa. Tento motocykl byl vyráběn s odpruženou zadní vidlicí pomocí dvojice tlumičů, které byly uchycené mezi zadní kyvnou vidlicí a rámem. Předchůdcem byl model Jawa 250 Pérák, po kterém Kývačka zdělila motor. Jednalo se o dvoupákové provedení pro řazení a startování. Zcela novou konstrukci měl rám. Zadní kyvná vidlice protínala svým čepem pouzdra v zadní části rámu. Přední teleskopická vidlice měla uvnitř nosných trubek vinuté pružiny v olejové náplni. Kola byla nově se 16palcovými ráfky. Kývačka měla pohodlné dvousedlo, pod kterým byl umístěn třetí úložný prostor. V roce 1955 se začal vyrábět typ 353/03 především se zvýšeným výkonem z 9 na 12 koní a jednopákou pro startování i řazení. Na první pohled se odlišoval typ 353/04 s doutníkovými výfuky místo rybin, který se vyráběl od roku 1957. Kývačka dosahovala maximální rychlosti 105 km/h a spotřeba paliva byla 3,2 l/100 km.

Česká národní banka vypsala v březnu 2021 ceny za předložení uměleckého návrhu pamětní stříbrné mince s uzávěrkou 23. dubna 2021. Soutěže se zúčastnilo

13 výtvarníků, kteří předložili celkem 22 sádrových modelů. Vyhodnocení uskutečnila Komise pro posuzování návrhů na české peníze 19. května 2021. Odborným poradcem byl František Hruška, výkonný ředitel společnosti JAWA Moto spol. s r.o. V prvním kole bylo vyřazeno osm návrhů, ve druhém kole bylo oceněno sedm návrhů základní odměnou a dva návrhy zvýšenou odměnou. Do třetího kola postoupilo pět návrhů, které komise označila za tematicky i výtvarně nejzdařilejší. První cenu a doporučení k realizaci získal návrh ak. soch. Zbyněka Fojtů za nápaditou kombinaci motocyklu s technickými výkresy a firemním logem. Druhou cenu komise udělila dalšímu návrhu ak. soch. Zbyněka Fojtů za detailní ztvárnění motoru a velmi dobrou kompozici motocyklu s firemním logem na rubové straně. Třetí cenu obdržel návrh Petry Brodské, DiS., za dokonalé ztvárnění motocyklu a jeho částí. Návrhy akademické sochařky Majky Wichnerové a Vladislava Mašaty získaly ve třetím kole mimořádné odměny. Bankovní rada České národní banky na svém jednání 10. června 2021 nepotvrdila rozhodnutí komise a k realizaci vybrala návrh Petry Brodské, DiS.

Zlatá mince město Mikulov z cyklu Městské památkové rezervace

Nominál: 5000 Kč

Autor: ak. soch. Zbyněk Fojtů

Datum emise: 31. května 2022

Limitovaný náklad: 4100 ks běžné kvality; 8900 ks špičkové kvality

Av.: v levé části mincovního pole mikulovský zámek, v pravé části mincovního pole socha Pomony ze středověké kašny na Náměstí v Mikulově, uprostřed mincovního pole kompozice heraldických zvířat z velkého státního znaku (český lev, moravská orlice, slezská orlice), vpravo od heraldických zvířat svisle ČESKÁ REPUBLIKA; v opisu při horním okraji mince 5000 Kč • MĚSTSKÉ PAMÁTKOVÉ REZERVACE.

Rv.: koláž nejvýznamnějších architektonických památek Městské památkové rezervace Mikulov, v mincovním poli 2022, MĚSTO a svisle MIKULOV.

Au 999,9/1000; 15,55 g; 28 mm

Obr. 5. Zlatá mince město Mikulov z cyklu Městské památkové rezervace (sbírka České národní banky 1:1; foto archiv České národní banky).

Moravské město Mikulov je jedním z nejpozoruhodnějších historických měst České republiky. Vyplňuje kotlinu při jihozápadním okraji Pavlovských vrchů, nejstarší jádro bylo sevřeno Zámeckým vrchem, Kozím hrádkem a Svatým kopečkem.

Charakteristický motiv tří vyvýšených dominant lze sledovat na všech vedutách města. První zpráva o Mikulovu je datována k roku 1173, resp. 1183. Jediné stopy z románské stavební etapy jsou známy ze Zámeckého vrchu, kde vyrostl středověký hrad. V roce 1249 získali Mikulov lénem Lichtenštejnové. V roce 1414 se o Mikulovu mluví již jako o městu a počet obyvatel dosáhl 2500. Na přelomu 14. a 15. století začalo vznikat západně za hradem židovské město, z něhož se v dalším období vytvořilo jedno z nejdůležitějších obchodních center v našich zemích. Renesanční přestavba podnícená požárem roku 1561 se plně rozvinula po roce 1575, kdy se majitelem panství stal Adam z Ditrichštejna. Velký podíl na přestavbě města měli přitom novokřtění, habánové, kterým město vděčí mj. za mimořádné rozšíření vinařství. Výjimečnou postavou moravských dějin byl olomoucký biskup kníže František kardinál z Ditrichštejna. Od převzetí panství roku 1611 systematicky přetvářel provinční hraniční městečko v dočasné centrum celé Moravy. Renesanční architektura v komplexu zámku a staveb na náměstí, včetně přestavby kostela sv. Anny, byla podpořena v letech 1623–1626 vybudováním kapliček a kaple sv. Šebestiána se zvonící na Svatém kopečku. V poslední třetině 17. a na počátku 18. století se rozvíjela stavební činnost v celém městě. Prostor náměstí výrazně obohatilo dvouvěžové průčelí loretánského kostela sv. Anny, náměstí bylo doplněno kašnou se sochou Pomony, do křížení hlavních os náměstí byl vkomponován roku 1723 morový sloup Nejsvětější trojice. Rozvoji města přitom pomohla i výstavba nové silnice z Vídně do Brna procházející centrem Mikulova. Barokní vzhled města těžce narušil roku 1784 jeden z nejzhoubnějších požárů v dějinách Mikulova. Minulé století potom s sebou přineslo strasti dvou světových válek. V dubnu 1945 mikulovský zámek téměř do základů vyhořel. Kvůli své poloze na uzavřených hranicích s Rakouskem následovalo téměř půl století trvající období stagnace městečka. Až změny poměrů po roce 1989 a otevření hranic umožnily Mikulovu nový rozvoj, díky němuž se Mikulov stal jedním z nejvíce navštěvovaných turistických cílů v České republice.

Česká národní banka vypsala v listopadu 2020 ceny za předložení uměleckého návrhu s uzávěrkou 29. ledna 2021. Soutěže na třetí zlatou minci z cyklu Městské památkové rezervace se zúčastnilo 13 výtvarníků, kteří předložili celkem 19 sádrových modelů. Na vyhodnocení 16. února 2021 se podílela i odborná poradkyně Sylva Chludilová, místostarostka města Mikulov. V prvním kole komise vyřadila šest návrhů, ve druhém kole bylo oceněno osm návrhů základní odměnou a jeden návrh zvýšenou odměnou. Do třetího kola postoupily čtyři návrhy, které byly z výtvarného hlediska nejlépe zpracované a jejichž autoři nejvýstižněji zobrazili zadané téma. První cenu a doporučení k realizaci získal návrh ak. soch. Zbyňka Fojtů za propracovanou koláž dominant Náměstí. Druhou cenu obdržel návrh Mgr. Marie Šeborové za nápaditou a zdařilou koláž městských památek na rubové straně návrhu. Třetí cenu obdržel návrh Asamata Baltaeva, DiS., za ztvárnění detailu štukové výzdoby kamenného pláště Dietrichsteinské hrobky a za koláž charakteristických staveb Městské památkové rezervace Mikulov. Mimořádnou odměnu ve třetím kole obdržel návrh ak. soch. Majky Wichnerové. Bankovní rada České národní banky na svém jednání 8. dubna 2021 potvrdila

rozhodnutí komise a schválila realizaci mince podle návrhu ak. soch. Zbyňka Fojtů (obr. 5).

Zlatá mince město Litoměřice z cyklu Městské památkové rezervace

Nominál: 5000 Kč

Autor: Lenka Nebeská, DiS.

Datum emise: 4. října 2022

Limitovaný náklad: 4824 ks běžné kvality; 10176 ks špičkové kvality

Av.: ve spodní části mincovního pole fasády a štítů barokních a klasicistních domů, nad domy kompozice heraldických zvířat z velkého státního znaku (moravská orlice, český lev, slezská orlice), pod štíty domů ČESKÁ / REPUBLIKA / 5000 Kč; MĚSTSKÉ PAMÁTKOVÉ REZERVACE.

Rv.: koláž nejvýznamnějších architektonických památek Městské památkové rezervace Litoměřice, pod koláží MĚSTO / LITOMĚŘICE / 2022.

Au 999,9/1000; 15,55 g; 28 mm

Obr. 6. Zlatá mince město Litoměřice z cyklu Městské památkové rezervace (sbírka České národní banky 1:1; foto archiv České národní banky).

Litoměřice vznikly složitým vývojem z raně středověké aglomerace sídelních center. Královské město se konstituovalo mezi léty 1219 a 1228, k roku 1234 je již zmiňován městský rychtář. V průběhu 13. a na počátku 14. století se z Litoměřic stává významné středisko obchodní (celnice pro cestu na Labi) a správní (od roku 1324 odvolací stolice pro právo magdeburské). Husitství vyvolalo počestění městské správy. Nárůst vlivu stavů, majetku města a měšťanů se projevil počátkem 16. století ve vzhledu města. Bohaté město mělo odpovídající vybavení, roku 1549 se zde zřizuje latinská kolej pro královskou komoru, která později patří pod univerzitu (učil zde Pavel Stránský). Ze 2. poloviny 16. století pochází několik dodnes dochovaných unikátních památek, např. dům U Černého orla s bohatou sgrafitovou výzdobou či dům Pod Bání (U Kalichu) s věžicí ve tvaru číše na víno, který odkazuje k významu vinařství. Významným mezníkem se stalo povýšení zdejší kapituly na biskupství roku 1655. Až do konce 19. století zůstalo město správním centrem a prožívalo hospodářský a kulturní růst. S nástupem racionálního klasicismu a s růstem průmyslu a dopravy výrazně změnilo svou tvář. V letech 1872–1873 byla vystavěna u Labe železniční trať podcházející město tunelem, v roce 1898 pak byla

severně od centra položena železnice, která ovlivnila růst města tímto směrem. Staré vodní mlýny nahradil roku 1855 mlýn parní, roku 1860 byl dostavěn nový Labsko-zámecký pivovar, konkurující staršímu měšťanskému. Roku 1889 byla dostavěna i nová 66 metrů vysoká zvonice katedrály. Na počátku 20. století vznikla ve městě a poblíž historického jádra celá řada monumentálních budov, které podtrhovaly význam Litoměřic jako regionálního centra.

Česká národní banka vypsala v srpnu 2021 ceny za předložení uměleckého návrhu s uzávěrkou 17. září 2021. Soutěže se zúčastnilo 12 výtvarníků, kteří předložili celkem 17 sádrových modelů. Vyhodnocení předložených návrhů uskutečnila Komise pro posuzování návrhů na české peníze 29. září 2021, odborným poradcem byl PhDr. Filip Hrbek, radní města Litoměřice. V prvním kole komise vyřadila tři návrhy, ve druhém kole bylo oceněno sedm návrhů základní odměnou a dva návrhy zvýšenou odměnou. Do třetího kola postoupilo pět návrhů, které byly z výtvarného hlediska nejlépe zpracované a jejichž autoři nejnvýstižněji zobrazili zadané téma. První cenu a doporučení k realizaci získal návrh Lenky Nebeské, DiS., za nápaditou koláž historických staveb v popředí s nejnámější dominantou města. Druhou cenu obdržel návrh Veroniky Prokopové za detailní ztvárnění kalicha, kterým je zakončena věž domu U Kalichu. Třetí cenu komise udělila návrhu ak. soch. Zbyněka Fojtů za propracovanou koláž charakteristických budov Městské památkové rezervace Litoměřice. Mimořádnou odměnu ve třetím kole obdržel další návrh Veroniky Prokopové a návrh MgA. Josefa Oplištila. Bankovní rada České národní banky na svém jednání 27. října 2021 potvrdila rozhodnutí komise a schválila realizaci mince podle návrhu Lenky Nebeské, DiS. (obr. 6).

Pamětní stříbrná mince ke 100. výročí založení Velké Prahy

Nominál: 10000 Kč

Autor: ak. soch. Zbyněk Fojtů

Datum emise: 30. listopadu 2021

Limitovaný náklad: 2300 ks běžné kvality; 5800 ks špičkové kvality

Av.: historický znak hlavního města Prahy, pod znakem ČESKÁ / REPUBLIKA / 10000 Kč.

Rv.: mapa Velké Prahy s vyznačením území všech původně samostatných historických obcí a měst tvořících v letech 1922–1968 Velkou Prahu, po obvodu mincovního pole vyobrazeny štíty ze znaků těchto obcí a měst (Vršovice, Košíře, Smíchov, Břevnov, Bubeneč, Vyšehrad, Hradčany, Malá Strana, Staré Město pražské, Nové Město pražské, Libeň, Vysočany, Karlín, Žižkov, Královské Vinohrady a Nusle), nad mapou VELKÁ / PRAHA / 1922–2022.

Ag 999/1000; 1000 g; 100 mm

Obr. 7. Pamětní stříbrná mince ke 100. výročí založení Velké Prahy (sbírka České národní banky; zmenšeno; foto archiv České národní banky).

Královské hlavní město Praha vzniklo administrativně v roce 1784 sloučením čtyř historických měst, Starého Města pražského, Malé Strany, Hradčan a Nového Města pražského. V průběhu 19. století se velmi rychle rozvíjelo osídlení na pražských předměstích. Snaha o rozšíření Prahy o tato předměstí nebyla moc úspěšná, neboť narážela na odpor obecních samospráv. V průběhu let 1850–1901 se k Praze připojily pouze Židovské město (přejmenované na Josefov), Vyšehrad, Holešovice, Bubny a Libeň. Až 1. ledna 1922 na základě zákona č. 114/1920 Sb. n. a z. vzniklo Hlavní město Praha, tzv. Velká Praha. K dosavadním pražským čtvrtím a obvodům bylo připojeno dalších 37 obcí a osad. Počet obyvatel se ztrojnásobil (celkem 676 tis. obyvatel), rozloha města se zvětšila víc než osmkrát (171,64 km²) a z Prahy se stala metropole evropského formátu. Vznikl i nový systém samosprávy Velké Prahy. Město spravovala městská rada v čele s primátorem. Dosavadní obecní a osadní zastupitelstva se změnila na místní výbory, obecní rady na místní a obecní starostové na místní starosty.

Česká národní banka vypsala v únoru 2020 ceny za předložení uměleckého návrhu. Z důvodu vládních opatření na ochranu proti šíření koronaviru byla uzávěrka ze 17. dubna 2020 přeložena na 7. května 2020. Soutěže se zúčastnilo šest výtvarníků, kteří předložili celkem osm sádrových modelů. Poměrně malá účast se připisuje jednak vládním opatřením na ochranu proti šíření koronaviru, která v té době vrcholila, jednak skutečnosti, že jde o zcela nový typ mince, který vyžadoval modelaci návrhu na větším talíři o průměru 250 mm. Vyhodnocení uměleckých návrhů uskutečnila Komise pro posuzování návrhů na české peníze 20. května 2020. Odborným poradcem byl PhDr. Jakub Hrdlička z Archivu hlavního města Prahy. Všechny návrhy postoupily do druhého kola, kde byly čtyři návrhy oceněny základní odměnou a jeden zvýšenou odměnou. Do třetího kola postoupily tři návrhy, které podle názoru komise nejpřesněji vystihly zadané téma. Jeden návrh od Mgr. Marie Šeborové a dva návrhy od ak. soch. Zbyňka Fojtů však nebyly bez úprav

vhodné k realizaci. Komise proto rozhodla o vypsání užší soutěže pro tyto autory s uzávěrkou 28. srpna 2020. Oba autoři splnili stanovené podmínky a včas odevzdali upravené návrhy. Vyhodnocení užší soutěže se uskutečnilo na jednání Komise pro posuzování návrhů na české peníze 1. září 2020. Při vyhodnocení užší soutěže komise jednohlasně označila jako nejzdařilejší jeden z návrhů ak. soch. Zbyňka Fojtů. Bankovní rada České národní banky na svém jednání dne 1. října 2020 potvrdila rozhodnutí komise a schválila realizaci mince podle návrhu ak. soch. Zbyňka Fojtů (obr. 7). Česká národní banka emituje výroční mince vždy před jejich výročím. Velká Praha byla založena dne 1. ledna 1922, z tohoto důvodu a zároveň z důvodu distribuce této velkop průměrové mince byl emisní den stanoven již na 30. listopad 2021.

Pamětní bankovka k budování československé měny – Karel Engliš

Nominál: 100 Kč

Autor: ak. mal. Eva Hašková; rytina Martin Srb

Datum emise: 30. března 2022

Limitovaný náklad: 20000 ks

Av.: v levé části tiskového obrazce portrét Karla Engliše, vpravo od portrétu budova ústředí České národní banky v Praze se sousoším Světlohoše se lvem, v dolní části budovy hologram s motivem Řádu Tomáše Garrigue Masaryka III. třídy vzor 1990, v pravé části tiskového obrazce polovina slezské orlice, STO / KORUN ČESKÝCH / ČESKÁ NÁRODNÍ / BANKA; vlevo kupon s nominální hodnotou 100 v horní části a květem sasanky v dolní části.

Rv.: dvojice Gigantů z průčelí budovy Clam-Gallasova paláce v Praze, vlevo od Gigantů průčelí Clam-Gallasova paláce a velký státní znak České republiky; vpravo kupon s nominální hodnotou 100 v horní části.

Papír; 194 x 84 mm.

Obr. 8. Pamětní bankovka k budování československé měny – Karel Engliš (sbírka České národní banky; zmenšeno; foto archiv České národní banky).

Záměr vydat druhou pamětní bankovku v nominální hodnotě 100 Kč vzor 2022 s portrétem několikanásobného ministra financí, guvernéra Národní banky československé a rektora Masarykovy a Karlovy univerzity Karla Engliše (17. 8. 1880 – 13. 6. 1961) bylo bankovní radou přijato již 3. října 2019 při schvalování nového plánu emise mincí a bankovek v letech 2021–2025. Sada tří pamětních bankovek (emise v letech 2019, 2022 a 2026) má jednotící motiv, kterým je budování československé měny. K zajištění určité výtvarné a technické jednotnosti sady pamětních bankovek byla k vytvoření uměleckých návrhů na druhou a třetí emisi vyzvána 19. února 2020 ak. mal. Eva Hašková, vítězka výtvarné soutěže na první pamětní bankovku. Umělecký návrh na pamětní bankovku vzor 2022 předložila Eva Hašková 25. srpna 2020. Komise pro posuzování návrhů na české peníze na svém jednání 1. září 2020 posoudila a jednomyslně tento návrh doporučila k realizaci. Bankovní rada České národní banky na svém jednání 1. října 2020 potvrdila rozhodnutí komise a schválila realizaci bankovky podle předloženého návrhu ak. mal. Evy Haškové (obr. 8).

Summary

Commemorative Coins and Banknote Issued in 2022

The Czech National Bank issued a total of seven commemorative coins and one commemorative banknote bearing the date 2022. Three 200 CZK commemorative silver coins celebrate the following anniversaries: 150th anniversary of the birth of Jože Plečnik; 200th anniversary of the birth of Gregor Johann Mendel; 100th anniversary of the birth of Dana and Emil Zátoupek. A 500 CZK commemorative silver coin with enamel presents the Jawa 250 motorcycle. Within the Municipal Heritage Sites cycle, two 5.000 CZK gold coins dedicated to the towns of Mikulov and Litoměřice were minted. An extraordinary 10.000 CZK commemorative silver coin on the 100th anniversary of the establishment of Greater Prague

was issued at the end of 2021 but bearing the year 2022 already. Finally, a 100 CZK commemorative banknote with the portrait of Karel Engliš reminds of the establishment of the Czechoslovak currency.

Ing. Šárka Vicharová
Česká národní banka
Sekce peněžní, odbor peněžního oběhu a ochrany platidel
Na Příkopě 864/28
115 03 Praha 1
sarka.vicherova@cnb.cz